

OŠ III Murska Sobota

Trstenjakova 73

9000 Murska Sobota

Retorika

Grške in Rimske in civilizacije

17. februarja 2012

Predmet: Zgodovina

Vsebina

Kazalo

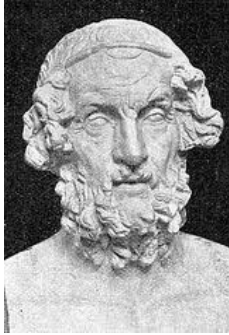
1. Uvod
2. Retorika v Stari Grčiji
3. Retorika v Rimu
4. Primerjava starogrške in rimske retorike
5. Zaključek
6. Viri in literatura

1. Uvod

Predstavil vam bom retoriko grške in rimske civilizacije. Retorika ali govorništvo izhaja iz besede rhetorikos, to pa iz samostalnika rhema, kar po slovensko pomeni beseda. Retorika ali govorništvo je veda, ki se ukvarja s spretnostjo in znanjem govorjenja, zlasti v javnosti, piše Slovar slovenskega knjižnega jezika. Drugi pa še pravijo, da je pomembno tudi izbrano besedje, pravilna artikulacija, suvereni in uglajen nastop in obvladovanje mimike. V vsaki družbi se je retorika razvijala posebej in drugače. Zlata doba retorike pa je bila v antiki, v srednjem veku je zamrla, danes pa večine retorike ali govorništva spet pomembno pridobivajo na veljavi.

2. Retorika v Stari Grčiji

Govorništvo pri starih Grkih se je začelo s Homerjevima epoma Iliada in Odiseja. Homer je živel okoli tisoč let pred našim štejem ali še kakšno stoletje prej. Še danes se raziskovalci čudijo dikciji in strukturi pogovorom v teh dveh pesnitvah. Zanimivo je, da je znanost o retoriki in retorične šole začele delovati šele v 5. stoletju pred našim štejem.

Homer

Torej, retorično znanje in spretnost sta bili nepogrešljiv za vsako družbo in demokracijo. Pri Starih Grkih so bile za njen razvoj ugodne družbene razmere, ki jih na primer pri orientalskih narodih ni bilo. Grki nikoli niso ustanovili države kot take, ampak razčlenjeno na polise. Vsak polis je razvil svoj način vladanja, najpogostejša pa je to bila demokracija. Zaradi demokracije so se na ulicah pogovarjali, sestajali in zborovali, tako so sprejemali pomembne odločitve. To pa so bile tudi ugodne razmere za razvoj retorike kot posebne spretnosti. Nič čudno, da so Grki včasih menili, da je jezik, govorica in zlasti retorična spretnost darilo bogov. Enako je mislil tudi Hezoid, ki je bil znan govorec. Živel je približno v istem času kot Homer, znan je tudi njegov citat »Pri vojskovanju z besedami je prav tako kot pri vojskovanju z meči: Zmaguje vedno močnejši, glasnejši in spretnjši pri obračanju besed, ne pa pravičnejši in modrejši.«

Potrebno je omeniti dva izjemna retorika Platona (427 – 347 pr. n. št.) in Aristotela (384 – 322 pr. n. št.), s katerima se končuje razvoj grške retorične teorije. Skoraj vsi Platonovi spisi so napisani v obliki dialogov, kjer nastopa Sokrat v pogovorih z najbolj znanimi filozofi svojega časa. Dialog je bil dokaj razširjena literarno delo. Vendar pa so ohranjeni samo Platonovi dialogi, zato ne vemo, na kakšne teme so bili napisani drugi. Platon je besedovanje med misleci različnih nazorov skušal dvigniti na višjo stopnjo. Menil je, da samo na takšnem skupnem in strpnem umovanju lahko utiramo pot k resnici.

Aristotel in Platon

Aristotel je bil Platonov učenec, postavljal pa je nasprotni sistem retorike kot njegov učitelj. Njegovo delo Veščina retorike, ki jo je napisal okoli leta 330 pr. n. št. je strogo znanstveno delo. Platonu je šlo bolj za moralne in etične cilje, za idealno retoriko, kakršna naj bi bila, Aristotel pa je raziskoval samo dejstva. Retoriko torej, kakršna je. Tako se z dvema nasprotnima sistemoma retorike, učenca in učitelja končuje grška retorika. Kajti v tistem času se je zgodil napad makedonskih plemen, ki uničijo Grčijo. Makedonci so zaustavili javno izobraževanje, ki potlej ni imelo več vpliva na politiko, mnenje družbe in podobno. Ampak svobodno izražanje je še vedno ostalo in se znova pojavilo v Rimu.

3. Retorika v Rimu

S časoma so se začele tudi v Rimu ustanavljati retorične šole, v katerih so učili grški retoriki. Te šole so rodile mnoge velike rimske govornike. Svoje sposobnosti so kazali predvsem na sodišču ali v senatu.

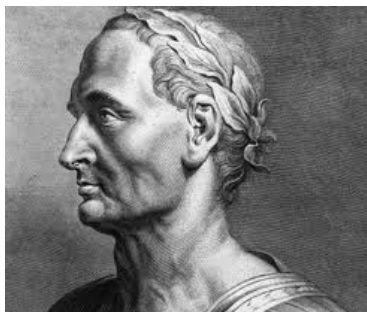
V Rimu je lahko vsakdo javno nastopal in govorništvo je bilo pomemben del javnega življenja. V tem času je nastalo tudi eno najbolj vplivnih del o retoriki neznanega avtorja Ad Herennium, ki je določilo pravila v govorništvu, ki se uporabljajo še danes. To pravi, da si pri govoru po vrsti sledi šest delov: uvod, pripoved, temeljna ugotovitev, znanstveno dokazovanje stališča, pobijanje nasprotnika in zaključek.

Čenili so dobre govornike oziroma retorike. Najboljši govornik tistega časa je bil Marcus Tullius Cicero (106-43 pr. N. št.). Cicero je bil edini govornik antike, ki je v svoji osebnosti združeval elemente javnega delavca - filozofa in je bil obenem tudi politik. Pri njem se opazi vpliv njegovega učitelja Aristotela, saj nobenemu ne gre za odkrivanje resnice, temveč za ustvarjanje verjetnosti.

Cicero

Eden najbolj znamenitih govornikov je bil Julij Cezar (102 pr. n. št. do 44 pr. n. št.), ki se je v zgodovino zapisal tudi z nekaterimi znamenitimi retoričnimi stavki. To so: »Kocka je padal.« »Prišel. Videl. Zmagal.« »Izkušnja je najboljši učitelj.« »Raje sem prvi na vasi, kot drugi v Rimu.«

Julij Cezar

Naslednji govornik, ki ga moramo omeniti, je Kvintilijan (35 - 96 n. št.). Bil je retorik in učitelj. Napisal je obširno znanstveno delo Institutio Oratorija ali po slovensko Govorniško izobraževanje. Ker tedaj v dobi imperatorjev politično govorništvo ni bilo več možno, se je razcvetelo na drugih področjih. Ko je zavladal cesar Vespazijan so bilo filozofi, čeprav so se ukvarjali le z naravo in metafiziko, sumljivi. Že davno je fizika vzbujala dvom v bogove in v stara tradicionalna verovanja, zato jih je dali pregnati iz Rima.

Ker se tudi z aktualnimi političnimi vprašanji ni smelo več ukvarjati, je retorika izgubila vsak stik z resničnim življenjem. Govorništvo je bilo tako siloma ločeno od modrosti in znanja. Ta ko se je začel zaton rimske retorike. Retorika pa je bila primerna le še za slavnostne govore. Ti govori pa so bili enakovredni pesniškimi recitalom. Govorništvo pa se je v tistem času skoraj povsem zlilo s pesništvom.

4. Primerjava starogrške in rimske retorike

Začetniki retorike so bili Grki, kasneje pa so ta retorična znanja in govorniške veščine tudi s pomočjo Grkov prevzeli Rimljani. Težko je narediti primerjavo med retoriko Stare Grčije in Rimsko retoriko, ker so se že sami retoriki med seboj razlikovali. Nekateri so se ukvarjali z idealno retoriko in se zavzemali za moralo in etiko, kot na primer Platon v Grčiji, drugi kot na primer Cicero v Rimu in Aristotel v Grčiji pa so se zanimali samo za dejstva. Najopaznejša razlika med retoriki Rima in Grčije je to, da so Grki retoriko obravnavali kot vedo informiranja ljudi, namesto medijev, Rimljani pa niso govorili o političnih in znanstvenih vsebinah, zato se je rimska retorika skoraj izenačila s poezijo.

5. Zaključek

Tema, ki sem jo obdelal v seminarski nalogi, me je pritegnila bolj kot sem sprva mislil. Presenetilo me je, da so v davnih časih imeli tako razvito govorništvo in da so temu, kako nekaj povedati, posvečali tako veliko pozornost. Mislim, da bi tudi danes lahko govorništvu posvečali več pozornosti.

6. Literatura

Cunliffe, Barry (1982): Rimljani, Cankarjeva založba, Ljubljana.

Dr. Grabnar, Boris (1997): Zgodovina retorike, Ljubljana.

Newton Casson, Herbert (2003): Umetnost govora, Za šolo retorike, Ljubljana.

Simončič Mervic, Karmen (2007): Stari svet, Zgodovina za 7. razred OŠ, Založba Modrijan, Ljubljana.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (1998), DZS, Ljubljana.